

особи або мало місце незначне порушення процесуальних або формальних приписів.

Список використаних джерел:

1. Конституція ФРН від 23 травня 1949 р. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rfhwb.de/Pravo/Pravo_ru/pravo_ru1.htm
2. Положение об административном судопроизводстве, принятого в ФРГ в 1960 г. (с последними изменениями от 1996–1997 гг.) – [электронный ресурс]. Режим доступа: <http://book/4909/216991/12.5.%.Германия.html>
3. Административно-процессуальный кодекс: концепция, модельный закон и комментирование / Под науч. ред. Йорга Пудельки. Берлин: BWV Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2014. – 254 с.
4. Неугодніков А. М. Адміністративне судочинство Німеччини / А. Неугодніков // Актуальні проблеми держави і права. – 2003. – № 12. – С. 255-258. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.apdp.in.ua/v19/89.pdf
5. Kaufman M. Untersuchungsgrundsatz und Verwaltungsgerichtsbarkeit.– Tübingen: Mohr Siebeck, 2002. – 486 s.
6. Hufen, F. Verwaltungsprozessrecht. 6., neubearb. Aufl. Verlag C.H. Beck München, 2005. – 667 s.
7. Kramer U. Verwaltungsrecht (mit Verwaltungsprozessrecht) / Vorlesungsbegleitendes Skript / Passau, 2011. – 82 s.

Цвіра Д.М.

аспірант,

Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ВИРІШЕННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ У МЕЖАХ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

З прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України (надалі – КАСУ) у 2005 році адміністративні суди розглядають спори, що виникають між суб'єктами владних повноважень (органами публічної адміністрації) і фізичними та юридичними особами, у тому числі податкові спори.

Адміністративному судочинству України притаманна чітко визначена процесуальна процедура, суворе регламентація порядку розгляду адміністративних справ з приводу адміністрування податків, зборів, платежів та контролю за дотриманням вимог податкового законодавства, яка забезпечує захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від початку відкриття провадження по справі до вирішення податкового спору по суті. Вочевидь, втілення на практиці процедури розгляду податкових

спорів є неможливим без дотримання функціональних принципів, які пронизують всю процесуальну діяльність учасників адміністративного судочинства.

Отже, врегулювання податкових спорів у судовому порядку передбачає використання принципів, встановлених адміністративним процесуальним законодавством, зокрема КАСУ. Уявляється, що визначені засади у цьому кодифікованому акті повною мірою реалізуються при судовому вирішенні податкових спорів.

Найважливішим принципом адміністративного судочинства під час розгляду податкових спорів варто визнати принцип верховенства права. Цей принцип належить до конституційних (ч. 1 ст. 8 Конституції України) і означає пріоритет прав та свобод людини, справедливість і гуманізм у діяльності адміністративних органів. У відповідності до ч. 2 ст. 8 КАСУ суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини. Таким положенням законодавець визначив, що застосування принципу верховенства права при вирішенні конкретних справ обумовлюється не лише практикою адміністративного судочинства, але й судовою практикою інших міжнародно-правових актів.

Європейський суд з прав людини достатньо повно розкриває зміст принципу верховенства права через формулювання вимог, які він виводить з цього принципу. Такими вимогами є: 1) про якість закону; 2) захист від свавілля; 3) про доступ до суду; 4) юридична визначеність; 5) обов'язковість судових рішень; 6) невтручання законодавчої влади в здійснення правосуддя [2, с. 28]. Зазначеними вимогами повинні керуватися і адміністративні суди України при розгляді і вирішенні податкових спорів.

Принцип законності нерозривно пов'язаний з попереднім принципом, оскільки є похідним від нього і характеризується вимогою до суду і до всіх суб'єктів адміністративних правовідносин здійснювати всі процесуальні дії відповідно до закону.

Так, ч. 1 ст. 9 Кодексу адміністративного судочинства України зазначає, що суд при вирішенні справи керується принципом законності, відповідно до якого органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхні посадові і службові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Таке судження повністю відповідає ч. 2 ст. 19 Конституції України.

Як слушно зауважують Р.О. Куйбіда та В.І. Шишкін, законність в адміністративному процесу одночасно є: 1) вимогою до суду здійснювати всі процесуальні дії, а також ухвалювати рішення у справі відповідно до закону; 2) критерієм перевірки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень [3, с. 203].

Зміст принципу рівності всіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом обумовлюється характером адміністративних правовідносин, підвідомчих адміністративному суду, і є відображенням загальноправового принципу.

Як вірно відмічає, С.В. Потапенко рівність учасників адміністративного процесу варто розглядати як наділення їх рівними правами і рівними обов'язками щодо участі у справі. Положення ст. 45 КАСУ фактично вказують на рівні можливості сторін у адміністративному процесі у їхній поведінці. Одна сторона не повинна бути у привілейованому становищі порівняно з іншою стороною. Рівність учасників адміністративного процесу аж ніяк не означає абсолютну подібність, ідентичність їх процесуальних прав та обов'язків [4, с. 54-55]. Отже, законодавець надає учасникам адміністративного процесу взаємо пропорційні процесуальні права та обов'язки, які чітко визначені у КАСУ, під час вирішення податкових спорів.

Принцип диспозитивності, який знайшов своє відображення в п. 4 ст. 7 КАСУ, у широкому значенні означає можливість учасників податкового спору самостійно впорядковувати свої відносини, діяти на власний розсуд: вступати у правовідносини чи ні, визнавати їх зміст; здійснювати свої процесуальні права або утримуватися від них; із декількох запропонованих законом або договором варіантів поведінки вибирати оптимальний з погляду власних інтересів.

На сторінках юридичної літератури вказується, що принцип диспозитивності відтворює наступні положення: 1) хто хоче здійснити своє право, повинен про це сам потурбуватися; 2) особа, якій належить право, може від нього відмовитись; 3) нікого не можна примушувати пред'явити заяву проти своєї волі; 4) адміністративний суд не повинен виходити за межі вимог сторін, за винятками, встановленими законом; 5) правом розпоряджатися об'єктом процесу [3, с. 225]. Отже, названий принцип закріплює власну правову можливість та зобов'язання діяти відповідним чином заінтересованих осіб, які беруть участь в адміністративній справі, розпоряджатися (в межах дозволеного законом і в установленому процесуальному порядку), разом з активною допомогою адміністративного суду, матеріальними правами щодо предмету податкового спору і процесуальними засобами захисту суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів.

Що стосується принципу змагальності, то він реалізується, перш за все, у процесі доказування, у підтвердженні сторонами тих обставин, на які вони посилаються для обґрунтування своїх вимог чи заперечень. Це підтверджується тим, що лише сторонам найкраще відомі обставини у справі, оскільки саме вони найбільш обізнані про те, якими доказами ці обставини можна підтвердити. Особливість змагальності в адміністративному судочинстві полягає у тому, що під час розгляду

податкових спорів тягар доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладено на суб'єкта владних повноважень – податковий орган, його службу або посадову особу.

При цьому, на адміністративний суд законодавець поклав обов'язок вживати процесуальні заходи, необхідні для всебічного і повного з'ясування обставин у справі, зокрема щодо виявлення і витребування доказів з власної ініціативи.

З цього приводу варто підкреслити, що особливим (галузевим) принципом, властивим лише адміністративному судочинству, є принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи (принцип офіційності). Зазначена засада полягає в активній ролі суду і, за своїм змістом, може проявлятися в адміністративному процесі, як обмеження принципу класичної змагальності сторін та класичного підходу до принципу диспозитивності [4, с. 84]. Наприклад, можливість суду вийти за межі позовних вимог, якщо в ньому проявляється необхідність для повного захисту прав, свобод та інтересів сторін та третіх осіб, про захист яких вони заявляють, свідчить про застосування принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи (ч. 2 ст. 11 КАСУ).

Таким чином, вищенаведені принципи, закріплені законодавцем у КАСУ, мають велике значення і в реалізації механізму вирішення податкових спорів. Значення цих принципів полягає в наступному. По-перше, вони є орієнтиром у правозастосовчій діяльності адміністративних судів при вдосконаленні механізму вирішення податкових спорів. По-друге, такі принципи дозволяють адміністративним судам, які розглядають податкові спори, правильно застосувати законодавство і об'єктивно вирішити конкретний податковий спір.

Список використаних джерел:

1. Огляд даних про стан здійснення судочинства Харківським окружним адміністративним судом за 12 місяців 2015 року // Електронний ресурс – Режим доступу: http://khoas.gov.ua/page15/1/11/#show1_11.
2. Опришко В. Питання трансформації Європейського права в законодавство України / В. Опришко // Право України. – 2002. – № 2. – С. 27-30.
3. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / В.Б. Авер'янов, Н.В. Александрова, О.А. Банчук / [за заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна]. – К.: Старий світ, 2006. – 435 с.
4. Потапенко С.В. Диспозитивність як принцип адміністративного процесу України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Потапенко Сергій Володимирович. – Харків, 2010. – 229 с.